

НААН України. Матеріалом для досліджень слугували 104 колекційних зразки вітчизняної та зарубіжної селекції.

Проведено розподіл за висотою рослин колекційних зразків пшениці твердої ярої та встановлено, що дана ознака варіювала від низькорослих (54,4 см) до високорослих (115,0 см).

Дані структурного аналізу свідчать, що середнім колосом характеризувались 88 зразків, решта мали короткий колос. Зразок із найменшим колосом був TRUMP61Y-OB (MEX) – 4,4 см, а найбільшим CANDURA (CAN) – 7,3 см. Кількість колосків у колосі знаходилися в межах від 11,6 шт. у зразка PAGILA 7 (MEX) до 17,0 шт. – Ертол (KAZ). Розмах варіювання становив 5,4 шт. Кількість зерен з колоса варіювала від 28,8 до 48,1 шт. Найбільшою озерненістю (>40 шт.) характеризувались колекційні зразки пшениці твердої ярої: DUN/MUSK 1 (MEX) – 48,1 шт., BICHENA/LOTUS 5 (MEX) – 45,2 шт., BUTO//SCOT/MEX11 (MEX) – 45,1 шт., SBH(5) BRCH/134*5-6(MEX) – 42,7 шт. За показником маси зерна з колоса (>2 г) були виділені зразки BUTO//SCOT/MEX11 (MEX) – 2,6 г, CANDURA (CAN) – 2,2 г, BICHENA/LOTUS 5 (MEX) – 2,1 г, Маса 1000 зерен була в межах від 34,5 г у зразка MUSK 2 (MEX) до 57,6 г у зразка BUTO//SCOT/MEX11 (MEX). Серед виділених зразків високі показники (>50 г) мали зразки із Мексики: DUN/MUSK 1 – 57,4 г, АКАК 14/AC089//RASCON 19 – 53,1 г, Korifla – 52,6 г, 030M-1Y-OM – 51,4 г та Канади: CANDURA – 56,3 г

За результатами досліджень нами виділені колекційні зразки пшениці твердої ярої за елементами структури урожаю: Ертол (KAZ), DUN/MUSK 1 (MEX), CANDURA (CAN), BICHENA/LOTUS 5 (MEX) BUTO//SCOT/MEX11 (MEX), Korifla (MEX), 030M-1Y-OM (MEX) та інші які рекомендовані як батьківські компоненти з високим потенціалом продуктивності.

УДК 632.51:994 (477.42)

Лазаренко О. В., науковий співробітник

Кочик Г. М., кандидат сільськогосподарських наук

Інститут сільського господарства Полісся НААН

E-mail: isgpkor@ukr.net

СТАН ЗАБУР'ЯНЕНOSTІ ОРНИХ ЗЕМЕЛЬ В ЗОНІ ПОЛІССЯ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В останні роки сільське господарство зони Полісся зазнає значних втрат урожаю, які спричиняються бур'яною рослинністю. Через шкідливу дію бур'янів господарства втрачають в середньому 20–30 % рослинницької продукції. Відсутність прогнозу, достатньої інформації про забур'яненість ґрунту і посівів часто зводить

нанівець виконання цілого ряду заходів, направлених на підвищення продуктивності агроценозів.

Науковці Інституту сільського господарства Полісся здійснили гербологічний моніторинг забур'яненості посівів основних польових культур, які вирощуються в зазначеному регіоні. На початку 90-х років минулого століття середня потенційна забур'яненість орного шару ріллі коливалась в межах 100–800 млн. шт./га насіння бур'янів. Нині, за даними наших спостережень, в агроценозах зони Полісся потенційний вміст насіння дуже великий: в орному шарі ґрунту (0–20 см) на 1 га міститься насінин бур'янів в межах 1,1–1,4 млрд. шт. Однак, забур'яненість посівів залежить в основному від кількості насіння, яке розміщується в 0–5 см шарі ґрунту, який є активною зоною для його проростання. Встановлено, що на 1 га в такому шарі ґрунту знаходиться від 374 до 640 млн. штук насінин бур'янів різних видів, а це в 75–128 разів більше, ніж висівається насіння зернових культур. Поряд з цим, нашими дослідженнями встановлено, що на одному гектарі сівозмінної залежності від способів основного обробітку і систем удобрення коренища пирію повзучого в середньому мають довжину кореневих відрізків 85–476 км, суху масу 160–1070 кг, на яких налічується від 6 до 32 млн. бруньок, здатних давати початок новим рослинам. Встановлено тісний позитивний кореляційний зв'язок між потенційною забур'яненістю ґрунту в 0–5 см шарі ґрунту і фактичною чисельністю бур'янів в посівах ($r=0.87$). Це вказує на те, що такий великий вміст насіння бур'янів в ґрунті здатний забезпечувати за п'ятибальною шкалою сильну ступінь забур'яненості посівів усіх культур впродовж багатьох років. Тому, на сьогоднішній день, фактичний рівень забур'яненості в агроценозах зони Полісся завжди більший за розрахункові показники економічних порогів шкодочинності, що підтверджується результатами наших спостережень. Облік бур'янів засвідчує, що залежно від способів обробітку і систем удобрення, їх кількість в агроценозах перебуває на початку вегетації культур в межах 141–381 шт./м² і 86–191 шт./м² в кінці їх вегетації. На період збирання урожаю бур'яни здатні сформувати вегетативну масу в межах 11,8–38,8 ц/га. Високий рівень потенційної і актуальної забур'яненості посівів в зоні Полісся вказує на те, що в сучасних умовах господарювання в найближчий час неможливо відмовитись від хімічного методу їх захисту.

Гербологічна інформація про забур'яненість ґрунту і посівів дає можливість прогнозувати появу бур'янів в агрофітоценозах польових культур зони Полісся і оперативно ухвалювати управлінські рішення, щодо зазначеної ситуації та заздалегідь планувати комплекс заходів захисту посівів.